

TİCARET ŞİRKETLERİNİN TÜR DEĞİŞTİRMESİ¹

TYPE CHANGE OF COMMERCIAL COMPANIES

Soner ALTAŞ*

ÖZ

Ticaret şirketlerinin yeniden yapılandırma ya da yapı değişikliği kapsamında sıklıkla başvurdukları uygulamalardan birisi de tür değişimidir. Tür değiştirme, bir ticaret şirketinin hukukî ve ekonomik bütünlüğü bozulmadan, tasfiye edilmeksizin başka bir şirket türüne dönüştürülmesidir. Böylece, yeni türe dönüştürülen şirket, eskisinin devamı olarak faaliyetini sürdürür. İşte bu çalışmada, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'na göre tür değiştirmede genel ilke, geçerli tür değiştirmeler ile kolektif ve komandit şirketlerin tür değiştirmelerine ilişkin özel düzenlemeler üzerinde durulmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Tür değiştirme, sermaye şirketi, şahıs şirketi, kooperatif, komanditer, kolektif ortak.

Jel Sınıflandırması Kodları: G34, G38, K40

ABSTRACT

One of the applications frequently applied by trade companies in the context of restructuring or change of structure is change of type. Change of type is the conversion of a commercial company into another type of company without any deterioration, without compromising the legal and economic integrity of a trading company. Thus, the company that is converted into a new type continues its activity as a continuation of the previous one. In this study, according to the Turkish Commercial Code no. 6102, the general principles for changing the species, the current types of modifications and the special arrangements related to the type changes of the collective and limited companies are discussed.

Keywords: Change Of Type, Capital Company, Personal Company, Cooperative, Commanditer, Collective Partner.

JEL Classification Codes: G34, G38, K40

* Başmüfettiş, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, soneraltas@hotmail.com, ORC-ID: 0000-0002-4600-0466
Altaş, S. (Nisan 2019), Ticaret Şirketlerinin Tür Değişimi, *Vergi Raporu*, 235, (169-174).

¹ Bu çalışmada belirtilen görüşler yazarına ait olup, çalıştığı Kurumunu bağlamaz.

GİRİŞ

Şirketler, ekonomik ve hukuki nedenler başta olmak üzere diğer pek çok faktörün de etkisiyle yeniden yapılanma olarak ifade edilen ekonomik ve hukuki yapılanma değişikliklerine gitmektedirler. Genel olarak şirketlerin faaliyet alanlarında ve yapılarında gerçekleştirilen değişiklikler yeniden yapılanma olarak adlandırılmaktadır. Dünya üzerinde ilk kez 19. yüzyılda Amerika Birleşik Devletleri'nde görülmeye başlanan yapılanmalar önce Avrupa'ya ardından da Türkiye'ye sıçramıştır.¹ Ticaret şirketlerinin yeniden yapılandırma ya da yapı değişikliği kapsamında sıklıkla başvurdukları uygulamalardan birisi de tür değiştirmedir.

Tür değiştirme, bir ticaret şirketinin hukukî ve ekonomik bütünlüğü bozulmadan, tasfiye edilmeksizin başka bir şirket türüne dönüştürülmesidir. Böylece, yeni türe dönüştürülen şirket, eskisinin devamı olarak iktisadi faaliyetini sürdürür. Bir ticaret şirketinin tür değiştirmesi, çeşitli nedenlerden kaynaklanabilir. Şirketin konumu, şahıs şirketi yerine bir sermaye şirketi olarak faaliyetin yürütülmesini gerektirebilir. Halka açılmak isteyen bir şirketin anonim şirkete dönüşmesi veya ortakların sorumluluğunu sınırlamak için limited şirket olarak faaliyette bulunma isteği ortaya çıkabilir. Bu durumda, mevcut şirketi tasfiye ederek yeni bir şirket kurulması oldukça maliyetli bir işlem olacağı gibi, birçok sorunu da beraberinde getirir. Bunun yerine, kanunda öngörülen tür değiştirme olanağından yararlanmak daha pratik olur.² Tür değiştirme, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu³ (TTK⁴)'nun 180 ilâ 190'uncü maddeleri arasında düzenlenmiştir. İşte bu çalışmada,

6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'na göre tür değiştirmede genel ilke, geçerli tür değiştirmeler ile kolektif ve komandit şirketlerin tür değiştirmelerine ilişkin özel düzenlemeler üzerinde durulmaktadır.

1- ESKİ TİCARET KANUNU ile YENİ TÜRK TİCARET KANUNUNUN TÜR DEĞİŞTİRME HÜKÜMLERİNE GENEL BİR BAKIŞ

Mülga 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu (ETK⁵)'nda ticaret şirketlerinin tür değiştirmesine ilişkin genel hükme, "**nevi değiştirme**" kenar başlıklı 152'nci maddede yer verilmiştir. Anılan maddede ise;

"Bir ticaret şirketinin nevinin diğer bir ticaret şirketi nevine çevrilmesi kanunda aksine hüküm olmadıkça, yeni nev'e ait kuruluş merasimine tabidir; Böylece yeni nev'e çevrilen şirket eskisinin devamıdır."

denilmiştir. Yani, ETK, türler arasında geçiş serbestisini ve yeni kuruluş yoluyla tür değiştirmeyi genel kural olarak kabul etmiştir. ETK'nın 553'üncü ve devamı maddelerinde ise özel bir düzenlemeye yer verilmiş ve anonim şirketin limited şirkete "*tasfiye edilmeksizin*" dönüşmesi hükme bağlanmıştır. Bu çerçevede, ETK'nın 553'üncü maddesinde;

"Bir anonim şirket tasfiye edilmeksizin aşağıdaki şartlar altında limitet şirkete çevrilebilir:

1. *Limitet şirket esas sermayesinin anonim şirketin esas sermayesinden az olmaması;*
2. *Anonim şirketin pay sahiplerine şirket mukavelesiyle tesbit edilmiş şekle uygun*

¹ Ulsan, Hikmet, Koçsoy, Murat, 6102 Sayılı Yeni Türk Ticaret Kanunu'na Göre Kısmi Bölünme İşlemi: Kurumlar Vergisi Kanunu İle Karşılaştırılması ve Muhasebeleştirilmesi, Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi, C.9, S.18, 2013, s.256

² Çeker, Ticaret Şirketlerinin Genel Hükümleri ve Yeniden Yapılandırılmaları, Ege Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.XVI, S.3-4, 2012, s.118-119

³ 14 Şubat 2011 tarih ve 27846 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

⁴ Çalışmamızda, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu için "TTK" kısaltması kullanılmıştır.

⁵ Çalışmamızda, mülga 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu için "ETK" kısaltması kullanılmıştır.

olarak yapılacak bir ilanla, sahip oldukları payların itibari değerlerine kadar limitet şirketin esas sermayesine iştirak imkanı verilmesi;

3. Bu suretle iştirak edecek kimselerin koyacakları paylar tutarının, anonim şirketin esas sermayesinin en az üçte ikisine teka-bül etmesi.”

hükmüne yer verilmiş, anılan maddenin ardından gelen ve pay sahiplerinin haklarını düzenleyen 554'üncü maddede;

“Limitet şirkete hiç iştirak etmeyen veya anonim şirketteki paylarının yalnız bir kısmı ile iştirak eden her pay sahibi limitet şirketten, infisah eden anonim şirket mallarından kendisine düşecek miktarın ödenmesini isteyebilir.

Bu miktar anonim şirket umumi heyet toplantısında temsil olunan esas sermayenin üçte ikisine tekabül eden bir ekseriyet tarafından tasvip olunacak bir bilançoya göre hesap olunur.”,

Alacaklıların haklarına ilişkin 555'inci maddede ise;

“Limitet şirketin ticaret siciline kaydedilmesiyle infisah eden anonim şirketin malları; kendiliğinden limitet şirkete intikal eder.

Limitet şirketin ticaret siciline tescil edilmesiyle mukavelesinde yazılı şekilde ve üç defa yapılacak ilanla, infisah eden anonim şirketin alacaklıları üçüncü ilandan itibaren bir aydan az olmamak üzere tayin edilecek münasip bir müddet içinde haklarını bildirmeye davet olunurlar. Bu müddet içinde noter protestosuyla itiraz edilmediği takdirde borçların limitet şirkete intikal edeceği ilanda açıkça bildirilir.

İtiraz vukuunda bildirilen alacak ya ödenir veya temin olunur.

Bütün alacaklıların hakları bu şekilde teminat altına alınmadıkça infisah eden anonim şir-

ketin mallarından pay sahiplerine hiçbir ödeme yapılamaz.

Müdürler infisah eden anonim şirketin alacaklılarına karşı bu hükümlere riayet edilmemesinden dolayı, kusursuz olduklarını ispat etmedikçe, şahsen ve müteselsilen mesuldürler.

Anonim şirketin infisahı tescil ve ilan edilmek üzere ticaret siciline bildirilir. Limitet şirketi borçlu olarak kabul etmeyen alacaklıların hakları temine veya temin edildikten sonra infisah eden anonim şirketin ticaret sicilindeki kaydının silinmesi limitet şirket tarafından talebedilir.” hükümlerine yer verilmiştir.

Ülkemizde, özellikle 1975-1985 yıllarında tür değiştirme hem teorik hem de dogmatik bakımdan ayrıntılı ve derine inen incelemelere konu olmuştur. Yargıtay öğretiyeye uygun ilkesel kararlar vererek hukukun geliştirilmesine önemli katkılarda bulunmuştur. Bunda ETK'nın 152'nci maddesinin, sağlam, çağdaş ve teoriye uygun dogmatik düzeninin büyük rolü olmuştur. Birkaç hükmün ortaya çıkardığı sorumluluk sorunsalı da gene öğretiyeye ve yüksek mahkeme kararlarıyla menfaatler dengesini gözeterek adil sonuçlara bağlanmıştır.⁶

TTK'nın tür değiştirmeye ilişkin 180 ilâ 190'inci maddelerinde hemen hemen aynı ilkelere yer verilerek konu çok daha ayrıntılı bir şekilde düzenlenmiştir. Ancak, anılan maddeler, İsviçre'nin 30/10/2003 tarihli “Birleşme, Bölünme, Tür Değiştirme ve Malvarlığı Devrine İlişkin Federal Kanun”dan yararlanılarak kaleme alındığından,⁷ TTK'nın bölünmeye ilişkin düzenlemelerinin ETK'ya kıyasla çok daha kapsamlı hükümler içerdiğini ve yeni olduğunu söylemek mümkündür.

2- TÜR DEĞİŞTİRMEDE GENEL İLKE

TTK'nın 180'inci maddesine göre, ticaret şirketlerinin, hukuki şekillerini, bir başka deyişle,

⁶ Türk Ticaret Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu

⁷ Türk Ticaret Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu

türlerini değiştirmeleri mümkündür. Yeni türe dönüştürülen şirket, eskisinin devamıdır. Tür değiştirme ile tür değiştiren şirketin hukukî ilişkilerinin değişmeyeceğine dair bu hüküm ETK'nin vezir "**yeni nev'e çevrilen şirket, eskisinin devamıdır**" kuralının başka şekilde ifadesidir.⁸ Örneğin, ABC Gıda Sanayi Anonim Şirketi tür değiştirerek DEF Gıda Sanayi Limited Şirketi'ne dönüştürüldüğü takdirde, bu anonim şirket yeni kurulan bir şirket değil de ABC Gıda Sanayi Anonim Şirketi'nin devamı olan bir şirket olarak kabul edilir.

TTK'nın 180'inci maddesinde, tür değiştirme sistemi açısından, herhangi bir halefiyet ve malvarlığının intikalini gerektirmeyen, tüzel kişiliğin teklifi ve hukukî ve ekonomik açıdan ayniyeti ilkelere dayanan "**şekil değiştirici tür değiştirme**" sistemi kabul edilmiştir. Buna göre, eski şirket, kanunda öngörülen işlemlerin yapılması suretiyle tüzel kişiliğini kaybetmeksizin sadece şekil değiştirmek suretiyle yeni tür şirkete dönüşür. Ortada tek tüzel kişi var olduğundan, malvarlığının devredilmesi de gerekmez. Aynı durum, tür değiştiren şirketin hak ve borçları açısından da geçerlidir.⁹

3- GEÇERLİ TÜR DEĞİŞTİRMELER

TTK, ETK'nin 152'nci maddesi gibi, geniş bir tür değiştirme serbestisi ve türü seçme özgürlüğü sağlamaktadır.¹⁰ TTK'nın 181'inci maddesine göre;

- a) Bir sermaye şirketi;
 1. Başka türde bir sermaye şirketine;
 2. Bir kooperatife;
- b) Bir kollektif şirket;
 1. Bir sermaye şirketine;
 2. Bir kooperatife;
 3. Bir komandit şirkete;

- c) Bir komandit şirket;
 1. Bir sermaye şirketine;
 2. Bir kooperatife;
 3. Bir kollektif şirkete;
- d) Bir kooperatif bir sermaye şirketine, dönüşebilir.

Bu düzenleme ile TTK bir sermaye şirketinin ve kooperatifin şahıs şirketine dönüştürülmesine izin vermemiş; buna karşılık, şahıs şirketinin sermaye şirketi ile kooperatife dönüşümünü uygun bulmuştur. Diğer bir ifadeyle, TTK'da şirket borçlarından kişisel olarak sorumlu olan ortakların, şirket borçlarından sorumlu tutulmayan ortaklara dönüşmeleri uygun görülmüş, tersi reddedilmiştir.

Dolayısıyla, sermaye şirketleri olan anonim, limited ve sermayesi paylara bölünmüş komandit şirketler diğer bir sermaye şirketi türüne (örneğin; anonim şirket limited şirkete veya sermayesi paylara bölünmüş komandit şirkete dönüştürülebilir) ya da kooperatife dönüştürülebilir. Bir kooperatif de anonim, limited ve sermayesi paylara bölünmüş komandit şirkete dönüştürülebilir. Ancak, anonim, limited ve sermayesi paylara bölünmüş komandit şirketler ile kooperatiflerin bir kolektif ya da komandit şirkete dönüştürülmesi mümkün değildir.

Bu yönüyle, şahıs şirketleri tür değiştirmede daha geniş bir serbestiye sahiptir. Örneğin; bir kolektif şirket; anonim, limited, sermayesi paylara bölünmüş komandit şirkete, kooperatife ya da yine şahıs şirketi olan komandit şirkete dönüştürülebilir. Ancak, TTK, komandit ve kollektif şirketlerin tür değiştirmelerine ilişkin bazı özel düzenlemelere yer vermiştir. Bu düzenlemeler bir sonraki kısımda ele alınmaktadır.

⁸ Türk Ticaret Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu

⁹ Çeker, 2012, s.119

¹⁰ Türk Ticaret Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu

4- KOLLEKTİF ve KOMANDİT ŞİRKETLERİN TÜR DEĞİŞTİRMELERİNE İLİŞKİN ÖZEL DÜZENLEMELER

TTK'nın 182'inci maddesinde, kolektif ve komandit şirketlerin tür değiştirmelerine ilişkin özel bazı düzenlemelere yer verilmiştir. Buna göre, kolektif şirket bir komandit şirkete;

- a) *Kollektif şirkete bir komanditerin girmesi,*
- b) *Bir ortağın komanditer olması*

hâlinde dönüşebilir. Bir başka deyişle, bir kolektif şirketin bir komandit şirkete dönüşmesi için *ya kolektif şirkete bir komanditer ortak alınmalı veya mevcut kolektif ortaklardan biri komanditer ortağa dönüştürülmelidir.* Bu suretle bir komandit şirket için gerekli olan iki çeşit ortak sağlanmış olur.¹¹

Komandit şirket ise bir kolektif şirkete;

- a) *Tüm komanditerlerin şirketten çıkması,*
- b) *Tüm komanditerlerin komandite olması*

suretiyle dönüşebilir. Yani, komandit şirketin kolektif şirkete dönüşebilmesi için, ya şirketteki komanditer(ler)'in şirketten çıkması ya da bunların komandite olmaları gerekir. Ortakların girip çıkmaları veya sıfat (konum) değiştirmeleri, ilgili hükümlere uyularak gerçekleştirilir.¹²

Öte yandan, TTK'nın 182'nci maddesinin üçüncü fıkrasında "*Bir kolektif veya komandit şirketin tek kişi işletmesi olarak faaliyetine devam etmesine ilişkin 257'nci madde hükmü saklıdır.*" denilmiştir. TTK'nın 257'nci maddesi ise iki kişilik bir kolektif şirkette, ortaklardan birinin kişiliğinde, bu ortağın şirketten çıkarılmasını gerektiren bir sebebin doğması halinde diğer ortağın, söz konusu ortağı çıkararak şirketin tek kişi işletmesi olarak kendisinin devam ettirmesine mahkemenin karar vermesini talep etmesi hakkındadır. 182. maddenin üçüncü fıkrası 257'nci maddeyi

saklı tutarak adeta kolektif ve komandit şirketin tek kişi işletmesine dönüşmesini düzenlemiş, başka bir deyişle buna cevaz vermiştir.¹³

Her üç halde de, yani, gerek kolektif şirketin komandite, gerek komandit şirketin kolektif şirkete, gerekse kolektif ve komandit şirketin tek kişi işletmesine dönüşmesine -yukarıda belirtilen şartlar sağlanarak dönüştürülmesi hallerinde, TTK'nın tür değiştirmeye ilişkin hükümleri (180 ilâ 190'ıncı madde hükümleri) uygulanmaz. Çünkü, 182'nci madde, zaten bu konuda özel bir düzenleme getirmektedir. Bu özel düzenleme kendi kurallarını içermekte, kurallar söz konusu tür değiştirmelere yetmektedir. Onun için, Yasa Koyucu, 182'nci madde dışındaki tür değiştirme hükümlerinin 182. madde gereği kolektif şirketin komandite, komandit şirketin kolektife dönmeleri hallerine uygulanmasına gerek görmemiştir.¹⁴

SONUÇ

Tür değiştirme, bir ticaret şirketinin hukukî ve ekonomik bütünlüğü bozulmadan, tasfiye edilmeksizin başka bir şirket türüne dönüştürülmesidir. Yeni türe dönüştürülen şirket, eskisinin devamıdır. Türk Ticaret Kanunu, bir sermaye şirketinin ve kooperatifin şahıs şirketine dönüştürülmesine izin vermemiş; buna karşılık, şahıs şirketinin sermaye şirketi ile kooperatife dönüşümünü uygun bulmuştur. Dolayısıyla, sermaye şirketleri olan anonim, limited ve sermayesi paylara bölünmüş komandit şirketler diğer bir sermaye şirketi türüne ya da kooperatife dönüştürülebilir. Bir kooperatif de anonim, limited ve sermayesi paylara bölünmüş komandit şirkete dönüştürülebilir. Ancak, anonim, limited ve sermayesi paylara bölünmüş komandit şirketler ile kooperatiflerin bir kolektif ya da komandit şirkete dönüştürülmesi mümkün değildir.

¹¹ Türk Ticaret Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu

¹² Türk Ticaret Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu

¹³ Türk Ticaret Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu

¹⁴ Türk Ticaret Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu

TTK'da kollektif ve komandit şirketlerin tür değiştirmelerine ilişkin özel bazı düzenlemelere de yer verilmiştir. Eski Ticaret Kanunu'na kıyasla oldukça geniş düzenlemeler içermesi nedeniyle, bu çalışmamızda TTK'nın tür değiştirmeye ilişkin genel hükümlerine ve geçerli tür değiştirmelere değinilmekle yetinilmiş olup, tür değiştirme kapsamında yapılması gereken işlemler ve düzenlenecek belgeler ise bir sonraki çalışmamızda ele alınacaktır.

KAYNAKÇA

- Çeker, Mustafa (2012). Ticaret Şirketlerinin Genel Hükümleri ve Yeniden Yapılandırılmaları. Ege Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.XVI, S.3-4, s.99-120.
- Ulusan, Hikmet, Koçsoy, Murat (2013). 6102 Sayılı Yeni Türk Ticaret Kanunu'na Göre Kısmi Bölünme İşlemi: Kurumlar Vergisi Kanunu İle Karşılaştırılması ve Muhasebeleştirilmesi. Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi, C.9, S.18, s.255-282.
- T.C. Yasalar (09.07.1956) 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu, Ankara: Resmi Gazete (9353 sayılı)
- T.C. Yasalar (14.02.2011) 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu, Ankara: Resmi Gazete (27846 sayılı)
- Komisyon Raporu : Türk Ticaret Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, Esas No:1/324, TBMM Tutanak Dergisi, Dönem:23, Yasama Yılı:2, S.Sayısı:96, Nr.112